

Sunuş

Tarık Zafer Tunaya Hoca, meslekten bir tarihçi olmamakla birlikte, bir kuşağın tarihe yönelmesinde etkisi olduğu kadar, “Osmanlı ile Cumhuriyet” veya “Meşruiyet ile Cumhuriyet” ve “İmparatorluk” ile “Milli-devlet” arasındaki sürekliliği ve kopuşları bilimsel bir şekilde ele alarak yeni bir ufuk açmıştı. Akademik anlamda bir anayasa hukukçusu olarak yetişmiş ancak, anayasa hukukunu siyaset bilimi ve tarihle ete kemiğe büründürmüştü.

Onun birçok eseri, ama özellikle II. Meşrutiyet dönemi üzerine olan çalışmaları her okunduğunda yeni bakış açıları veren, yeni kaynakları keşfetmemizi, yeni yorumlar yapmamızı sağlayan eserler olarak değerlerini korumaktadır.

Prof. Dr. Tarık Zafer Tunaya, 1916 yılında İstanbul’da doğmuştur. Galatasaray Lisesi’nde ortaokulu ve Saint Benoit’da liseyi bitirmiştir. 1940 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi’nden mezun olur. 1942’de “Esas Teşkilat Hukuku” kürsüsünde asistanlığa başlar. “Müessese Teorisinde Fikir Unsuru ve Bazı Hususiyetleri” başlıklı teziyle 1946’da hukuk doktoru, 1948’de yazdığı “Amme Hukukumuz Bakımından İkinci Meşrutiyet’in Fikir Cereyanları” çalışmasıyla da 1949’da hukuk doçenti ünvanını alır. 1959’da profesör olur.

1960 askeri darbesi sonrasında yeni anayasayı hazırlamak için oluşturulan Anayasa Komisyonu üyeliğine atanmış, ancak bir süre sonra “147”lik olarak üniversiteden uzaklaştırılmıştır. 1961’de Kurucu Meclis üyeliği yapmıştır. 1962’de yeniden üniversiteye dönmüş ve 1965’te Melahat Başoğlu ile evlenmiştir. 1968’de İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi’ne dekan seçilir, ancak öğrencilerle ilgili konularda rektörlükle ters düşünce 1969’da istifa eder.

Prof. Dr. Tarık Zafer Tunaya'nın öncülüğünde İstanbul Üniversitesi'ne bağlı olarak bir Siyasal Bilimler Fakültesi kurulması kararı, Üniversite Senatosu'nun 13 Ekim 1977 tarihli toplantısında alınmıştır. Yoğun bir hazırlık döneminden sonra Siyasal Bilimler Fakültesi 26 Nisan 1979'da kurulur. Kurucu dekanlığını Prof. Dr. Tarık Zafer Tunaya'nın üstlendiği yeni fakülte, 12 Kasım 1979'da Siyasal Bilimler Fakültesi adıyla öğretime açılır.

Tarık Zafer Tunaya, 12 Eylül 1980 askeri darbesinin bir ürünü olarak kurulan YÖK'e ve bu sırada öğretim üyelerinin üniversite ve kendi Fakültesinden atılmalarına tepki olarak 1983 başında emekliliğini ister. Emeklilik döneminde büyük zamanını *Türkiye'de Siyasi Partiler* adlı çalışmasını genişletmeye ayırır. Bir başyapıt olan bu eserin ilk baskısını 1952'de yayınladı. Bu eseriyle 1989'da Sedat Simavi Sosyal Bilimler Ödülü'nü kazanmıştır. Tarık Hoca 29 Ocak 1991'de vefat etmiştir. Vefat ettiğinde 5 cilt olarak tasarladığı ve ilk 3 cildini yayınladığı bu başyapıtın 4. cildini yayına hazırlıyordu. Anayasa hukuku, Türkiye'nin siyasal tarihi, devrim tarihi konularında çok sayıda kitap ve makalesi vardır.

2008 Yılı, Tarık Hoca'nın bir kitabına da ismini veren "Hürriyet'in İlanı"nın 100. yılıydı. Aslında II. Meşrutiyet'in 1908-1918 yılları arasında yaşadığı düşünülürse, II. Meşrutiyet'e ait birçok konunun önümüzdeki 10 yılın araştırma konuları olacağını söylemek fazla iddialı olmasa gerek. 1908'in 100. yılı nedeniyle bir dizi toplantı, sempozyum, konferans v.b. bilimsel etkinlik düzenlendi. Bunların hiçbirinde, meşrutiyet çalışmaları deyince akla gelecek ilk isim olan Prof. Dr. Tarık Zafer Tunaya yoktu. Kendi payıma, bu görmezden gelmeyi biraz da üzülenek karşıladığımı ifade etmeliyim. Kendisinin kurduğu ve benim de üyesi olmaktan büyük bir gurur duyduğum İ.Ü. Siyasal Bilimler Fakültesi'nde, Meşrutiyet'in 100. Yılı için, *İ.Ü. S.B.F. Dergisi* Meşrutiyet özel sayısı hazırladık. Bu sayıyı fakültemizin kurucusu ve Meşrutiyet çalışmalarının öncülerinden Prof. Dr. Tarık Zafer Tunaya'ya ithaf etme önerimi herkes coşkuyla karşıladı. Sonra da Tarık Hoca'ya ithaf edilecek elinizde tuttuğunuz kitabı fikir olarak geliştirdim. Meşrutiyet'in 100. yılında Tarık Hoca'yı hatırlamazsak gerçekten büyük bir eksiklik olacaktı. Önce eski dostum ve Tarık Hoca'nın akademik mirasını kitaplaştırmak konusunda cömertliğini esirgemeyen Fahri Aral'ı aradım. Önerim çok hoşuna gitti, benzer fikirde olduğunu ve İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları olarak bu kitabı basmaktan mutluluk duyacağını dile getirdi. Kitabın ismini de kendisi koydu. Ben kitabın adını "1908 Meşrutiyet Hatırası" olarak düşünmüştüm. Fahri Aral kitabın adını *Yadigâr-ı Meşrutiyet* olarak önerdi. Hem amacımıza, hem yazılara,

hem de Tarık Hoca'nın çalışmalarına çok uygun düştü. Bu fikri paylaştığım, Tarık Hoca'nın bu kitapta yazıları olan dostları da katkı yapmaktan büyük bir keyif aldılar. Fakat ekonomik kriz kitabın yayınlanışını biraz geciktirdi.

Bu kitaba Tarık Hoca'nın yeni bir bibliyografyasını da ekledim. Daha önce yayınlanan *Tarık Zafer Tunaya'ya Armağan*'da Tarık Hoca'nın biyografisini ve bibliyografyasını hazırlanmıştım.¹ Ancak o bibliyografyada yalnızca bilimsel makaleleri yer almıştı. Bir müddet sonra, Tarık Hoca'nın şimdi vefat etmiş olan değerli eşi, zarafetle nezaketi birleştirmiş bir İstanbul hanımefendisi olan Melahat Hanım'la birlikte Tarık Hoca'nın bibliyografyasını ikmâlê karar vermiştik. Bunun üzerine 1995'te Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden öğrencilerim Ferdi Karaca, Hakan Korhan, Sualp Erdoğan, Selçuk Yurttaş ve ayrıca geçen yıl Cengiz Yolcu geniş bir gazete taraması yaptılar. Onların bulduklarını benim daha önce yaptığım çalışmayla birleştirerek Tarık Hoca'nın yeni bibliyografyasını hazırlamış olduk. Yayınlamak yaklaşık 15 yıl sonra, şimdi mümkün oluyor. Son olarak Cengiz Yolcu bütün bibliyografyayı temize çekti. Şimdi Tarık Hoca'nın daha az eksiği olan bir bibliyografyasına sahibiz.

Y. Doğan Çetinkaya her zaman olduğu gibi, bu kitabın hazırlanmasında da birçok konuda imdada yetişti. Hiçbir katkısını unutmak mümkün değil. Kendisine teşekkür ederim.

II. Meşrutiyet'in, İlan-ı Hürriyet'in 100. Yıldönümünde, hem Tarık Hoca'nın yaptığı ve yayınladığı araştırmalar ve çalışmalardan beslenen bir akademisyen hem onun kurduğu fakültede çalışan bir öğretim üyesi hem de onun ömrünün son döneminde Çarşamba Toplantıları vesilesiyle yakın çevresinde bulunmuş bir müdavim olarak anısı önünde sonsuz bir saygıyla eğiliyorum.

MEHMET Ö. ALKAN

14 Aralık 2009 / Madison - Wisconsin

1 *Tarık Zafer Tunaya'ya Armağan* (İstanbul: İstanbul Barosu Yayını, 1992). Bu vesileyle bir not düşmek isterim. O dönemde, İstanbul Üniversitesi'nin yapması gerekeni, büyük bir kadirşinaslık göstererek İstanbul Barosu'nun yaptığı ve dönemin Baro Başkanı Turgut Kazan'ın girişimi ile İstanbul Barosu'nun Tarık Hoca'nın anısına bir Armağan yayınladığını hatırlatmak isterim. Bu Armağanı, Mete Tunçay Hocam ile birlikte hazırlamıştık. Aslında daha Tarık Hoca hayattayken İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi olarak bir armağan kitabı yayınlanması arzusundaydım. Konuyu Mete Tunçay'a açtığımda memnuniyetle karşıladı. Ama hâlâ anlayamadığım ve bilmediğim nedenlerle dönemin İ.Ü. SBF dekanı ve dekan yardımcısı bu hazırlığımı hiç hoş karşılamamışlardı. "Dışarlık" işlemlerle uğraşmamam için beni bölüm başkanına şikâyet etmişlerdi. Derken Tarık Hoca'yı kaybettik. İstanbul Barosu'nun armağan kitabı hazırlama arzusu gündeme gelince, ismimiz geçmez ama, benim bu konuda önceki isteğimi ve hazırlığımı bilen Mete Tunçay ile birlikte hazırlanmasını sağladık.